

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GIOVANNI PITRUZZELLA
prezentate la 14 mai 2020¹

Cauza C-181/19

**Jobcenter Krefeld – Widerspruchsstelle
împotriva
JD**

[cerere de decizie preliminară formulată de Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia, Germania)]

„Trimitere preliminară – Libera circulație a persoanelor – Cetățean al Uniunii care a pierdut calitatea de lucrător – Drept de ședere – Principiul egalității de tratament – Dreptul la prestații de asistență socială – Avantaje sociale – Fost lucrător migrant care are în întreținere copii școlarizați în statul membru gazdă – Drept de acces la instruire – Efectivitate – Prestații speciale în numerar de tip necontributiv”

Cuprins

I. Cadrul juridic	2
A. Dreptul Uniunii	2
1. Directiva 2004/38/CE	2
2. Regulamentul (CE) nr. 883/2004	3
3. Regulamentul (UE) nr. 492/2011	4
B. Dreptul german	4
II. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții	6
III. Analiză	9
A. Considerații introductive cu privire la calificarea prestațiilor în cauză	9
B. Cu privire la întrebările preliminare	10

¹ Limba originală: franceza.

1. Cu privire la inaplicabilitatea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 la situația în discuție în litigiul principal	11
2. Cu privire la domeniul de aplicare al dreptului de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011	13
a) Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 în jurisprudența Curții	14
b) Dreptul de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 și dreptul la egalitate de tratament în ceea ce privește accesul la prestațiile de protecție socială de bază: continuarea logică	16
1) Prima ipoteză: articolul 7 din Regulamentul nr. 492/2011 ca temei al dreptului la egalitate de tratament al lui JD	16
2) A doua ipoteză: dreptul de acces la instruire ca temei al dreptului la egalitate de tratament în ceea ce privește accesul la asistența socială	17
3. Considerații suplimentare	19
IV. Concluzie	20

1. Uniunea Europeană traversează, în momentul redactării acestor concluzii, o criză a sănătății publice fără precedent la care statele membre au răspuns dând dovadă de o solidaritate sanitară de asemenea fără precedent. În prezenta cauză, Curtea este chemată să precizeze limitele solidarității sociale, fiind invitată să se pronunțe cu privire la problema întinderii ajutorului social pe care un stat membru gazdă trebuie să îl furnizeze în privința unui fost lucrător migrant aflat în căutarea unui loc de muncă și care asigură îngrijirea celor doi copii ai săi școlarizați în acest stat.

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva 2004/38/CE

2. Articolul 24 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE², este intitulat „Egalitatea de tratament”. Acesta are următorul cuprins:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat, orice cetățean al Uniunii care, în temeiul prezentei directive, își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă se bucură de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în domeniul de aplicare al tratatului. Beneficiul acestui drept se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă.

2 JO 2004, L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56.

(2) Prin derogare de la dispozițiile alineatului (1), statul membru gazdă nu este obligat să acorde dreptul la prestații de asistență socială în timpul primelor trei luni de ședere sau, după caz, în timpul perioadei mai lungi prevăzute la articolul 14 alineatul (4) litera (b) și nici nu este obligat ca, înainte de dobândirea dreptului de ședere permanentă, să acorde ajutoare pentru studii, inclusiv pentru formare profesională, constând în burse de studiu sau împrumuturi, unor persoane altele decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanelor care își mențin acest statut și membrilor familiilor acestora.”

2. Regulamentul (CE) nr. 883/2004

3. Articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (JO 2004, L 166, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 82), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 988/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 septembrie 2009 (JO 2009, L 284, p. 43)³, prevede că acest regulament „se aplică și în cazul prestațiilor speciale în numerar, de tip necontributiv, prevăzute la articolul 70”.

4. Articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004 prevede că, „[c]u excepția cazului în care prezentul regulament prevede altfel, persoanele cărora li se aplică prezentul regulament beneficiază de aceleași prestații și sunt supuse aceluiași obligații, în temeiul legislației unui stat membru, ca și resortisanții celui stat membru”.

5. Alineatele (1) și (2) ale articolului 70 din Regulamentul nr. 883/2004 au următorul cuprins:

„(1) Prezentul articol se aplică prestațiilor speciale în numerar de tip necontributiv, furnizate în conformitate cu legislația care, dat fiind domeniul său de aplicare personal, obiectivele și condițiile de eligibilitate, are totodată caracteristicile legislației de securitate socială prevăzute la articolul 3 alineatul (1) și ale asistenței sociale.

(2) În sensul prezentului capitol, «prestații speciale în numerar de tip necontributiv» înseamnă prestații:

(a) care sunt destinate să furnizeze:

(i) o acoperire suplimentară, de substituție sau ancilară împotriva riscurilor acoperite de ramurile de securitate socială prevăzute la articolul 3 alineatul (1), care garantează persoanelor în cauză un venit minim de subzistență, avându-se în vedere situația economică și socială din statul membru în cauză;

[...]

și

(b) în cazul în care finanțarea provine exclusiv din contribuții fiscale obligatorii destinate acoperirii cheltuielilor publice generale și condițiile pentru atribuirea și calcularea prestațiilor nu depind de vreo contribuție din partea beneficiarului acestora [...];

și

(c) sunt enumerate în anexa X.”

³ Denumit în continuare „Regulamentul nr. 883/2004”.

6. Anexa X la Regulamentul nr. 883/2004 prevede, în ceea ce privește Germania, „[p]restații pentru asigurarea costurilor de subzistență, în temeiul dispozițiilor de bază, pentru persoanele care caută un loc de muncă, cu excepția cazului în care, referitor la aceste prestații, condițiile de eligibilitate pentru un supliment temporar ca urmare a primirii unor prestații de șomaj [articolul 24 alineatul (1) din cartea II din Codul social] sunt îndeplinite”.

3. Regulamentul (UE) nr. 492/2011

7. Articolul 7 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii⁴ are următorul cuprins:

„(1) Lucrătorul resortisant al unui stat membru nu poate fi tratat diferit, pe teritoriul celorlalte state membre, față de lucrătorii naționali, pe criteriile de cetățenie, în ceea ce privește condițiile de încadrare în muncă și de muncă și, în special, în ceea ce privește remunerarea, concedierea și, în cazul în care rămâne fără un loc de muncă, reintegrarea profesională și reangajarea.

(2) Acesta beneficiază de aceleași avantaje sociale și fiscale ca și lucrătorii naționali.”

8. Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 prevede, la primul paragraf, că „[c]opiii resortisantului unui stat membru [...] sunt admiși în sistemul de învățământ general, la cursurile de ucenici și de formare profesională în aceleași condiții ca și resortisanții statului respectiv, dacă aceștia domiciliază pe teritoriul aceluia stat”. Al doilea paragraf continuă arătând că „[s]tatele membre încurajează inițiativele care le permit acestor copii să urmeze cursurile menționate în cele mai bune condiții”.

B. Dreptul german

9. Articolul 7 din cartea II din Sozialgesetzbuch Zweites Buch (Codul social), în versiunea sa din 22 decembrie 2016 (BGBl. I, p. 3155, denumită în continuare „SGB II”), prevede:

„(1) Prestațiile prevăzute în prezenta carte se acordă persoanelor care:

1. au împlinit vârsta de 15 ani și nu au împlinit încă limita de vârstă prevăzută la articolul 7a;
2. sunt apte de muncă;
3. sunt lipsite de mijloace materiale și
4. au reședința obișnuită în Republica Federală Germania (beneficiari apti de muncă).Sunt exceptați:

[...]

2. resortisanții străini

- a) care nu au drept de ședere,
- b) al căror drept de ședere rezultă numai din obiectivul de a căuta un loc muncă sau
- c) care au un drept de ședere – singur sau în paralel cu un drept de ședere în temeiul literei b) – în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011,

⁴ JO 2011, L 141, p. 1.

precum și membrii familiilor acestora,

[...]

(2) Primesc prestații și persoanele care trăiesc într-o comunitate de nevoi cu beneficiarii apti de muncă. [...]

(3) Fac parte din comunitatea de nevoi

1. beneficiarii apti de muncă,

[...]

4. copiii necăsătoriți care fac parte din gospodăria persoanelor menționate la punctele 1-3, în cazul în care nu au împlinit încă vârsta de 25 de ani, în măsura în care nu pot obține prin intermediul propriilor venituri sau al patrimoniului lor prestațiile care să le permită să își asigure subzistența.”

10. Articolul 2 din Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (Legea privind libera circulație a cetățenilor Uniunii, denumită în continuare „FreizügG”)⁵ are următorul cuprins:

„(1) Cetățenii Uniunii care beneficiază de dreptul la liberă circulație și membrii familiilor acestora au dreptul de intrare și de ședere pe teritoriul federal în conformitate cu dispozițiile prezentei legi.

(2) Beneficiază de libertatea de circulație în temeiul dreptului Uniunii:

1. cetățenii Uniunii care doresc să rămână în calitate de lucrători sau să urmeze o formare profesională,

1a. cetățenii Uniunii aflați în căutarea unui loc de muncă, pentru o perioadă de până la șase luni și ulterior numai în măsura în care pot face dovada că sunt în continuare în căutarea unui loc de muncă și că au șanse reale de a fi angajați,

[...]

6. membrii de familie, în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 3 și 4,

[...]

(3) [...] Dreptul conferit de alineatul (1) se menține pentru o perioadă de șase luni în caz de șomaj involuntar confirmat de agenția pentru ocuparea forței de muncă competente după o perioadă de încadrare în muncă de mai puțin de un an.”

11. Articolul 3 din FreizügG prevede:

„(1) Membrii de familie ai cetățenilor Uniunii menționați la articolul 2 alineatul (2) punctele 1-5 beneficiază de dreptul prevăzut de articolul 2 alineatul (1) atunci când însoțesc cetățeanul menționat al Uniunii sau atunci când i se alătură. [...]

⁵ În versiunea sa din 2 decembrie 2014 (BGBl. I, p. 1922).

(2) Membri de familie înseamnă:

1. soțul, partenerul și rudele pe linie descendentă ale persoanelor vizate la articolul 2 alineatul (2) punctele 1-5 și 7 sau ale soților ori partenerilor, care nu au împlinit încă vârsta de 21 de ani [...],
2. rudele pe linie ascendentă sau descendentă ale persoanelor vizate la articolul 2 alineatul (2) punctele 1-5 și 7 sau ale soților ori partenerilor, a căror subzistență este asigurată de aceste persoane sau de soții ori partenerii lor.

[...]

(4) Copiii unui cetățean al Uniunii care beneficiază de libertatea de circulație și părinții care exercită în mod efectiv autoritatea părintească asupra copiilor își păstrează dreptul de ședere până când aceștia au încheiat o formare chiar și după decesul sau plecarea cetățeanului Uniunii în temeiul căruia aceștia au dreptul de ședere, în cazul în care copiii locuiesc pe teritoriul federal și frecventează o instituție de învățământ sau de formare.”

II. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

12. JD este un resortisant polonez, tată a doi copii născuți în anii 2005 și 2010. El trăiește separat de soția sa, de asemenea poloneză, din anul 2012 sau 2013 – data sosirii sale în Germania după o ședere în Țările de Jos – și a divorțat în luna ianuarie 2019. Soția sa, care se deplasase în același timp cu el din Țările de Jos în Germania, s-a întors să trăiască în Polonia în luna aprilie 2016. Din luna septembrie 2015, tatăl și cele două fiice ale sale sunt declarați împreună la aceeași adresă în Germania. Cele două fiice sunt școlarizate în Germania cel puțin din luna august 2016. În anii 2016 și 2017, JD a primit alocații familiale fără întreruperi pentru cele două fiice ale sale, precum și o pensie alimentară acordată de orașul de reședință al familiei⁶.

13. În ceea ce privește activitatea profesională a lui JD, acesta a desfășurat o activitate salariată în Țările de Jos din anul 2009 până în anul 2011. Din luna ianuarie 2013 până în luna martie 2015, a rămas neîncadrat în muncă. De la 6 martie 2015 până la 1 septembrie 2015, a desfășurat o activitate salariată în Germania. De la 1 septembrie 2015 până la 17 ianuarie 2016, a cunoscut din nou o perioadă de inactivitate profesională. La 18 ianuarie 2016, a început o activitate salariată cu normă întreagă care trebuia să se încheie la 31 octombrie 2016. El s-a aflat în incapacitate de muncă de la 4 octombrie 2016 până la 7 decembrie 2016, cu menținerea salariului până la 29 octombrie 2016 și ulterior cu plata unor indemnizații de concediu medical de către o administrație de securitate socială până la 7 decembrie 2016. La 31 martie 2017, JD a primit ajutor de șomaj pentru perioada cuprinsă între 23 februarie 2017 și 24 august 2017. La 13 aprilie 2017, acordarea ajutorului menționat a fost revocată ca urmare a expirării înscrierii lui JD ca șomer. La 13 iunie 2017, s-a decis să i se acorde lui JD acest ajutor pentru perioada cuprinsă între 12 iunie 2017 și 23 octombrie 2017.

14. De la 2 ianuarie 2018, JD ocupă un post cu normă întreagă.

15. Între 1 septembrie 2016 și 7 iunie 2017, JD și fiicele sale au primit prestații de protecție socială de bază în temeiul SGB II. În luna iunie 2017, JD a solicitat menținerea acestor prestații pentru el și pentru fiicele sale. La 13 iunie 2017, Jobcenter Krefeld a respins, prin aviz, această cerere, considerând că excluderea prevăzută la articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera b) din SGB II era aplicabilă, întrucât JD nu mai locuia în Germania decât pentru a căuta un loc de muncă. Jobcenter Krefeld a respins de asemenea contestația formulată de JD și de fiicele sale împotriva acestui aviz printr-un aviz privind contestația adoptat la 27 iulie 2017. Prin urmare, la 31 iulie 2017, JD și fiicele

⁶ Din dosar reiese că această pensie alimentară este plătită lui JD pentru fiicele sale începând de la 1 octombrie 2015 până la împlinirea vârstei de 12 de ani de către copiii săi.

sale au introdus o acțiune în anulare împotriva avizului din 13 iunie 2017, astfel cum a fost confirmat prin avizul din 27 iulie 2017, și au solicitat obligarea Jobcenter Krefeld la plata prestațiilor de protecție socială de bază pentru perioada cuprinsă între 8 iunie 2017 și 31 decembrie 2017 (denumită în continuare „perioada în litigiu”).

16. Prin hotărârea din 8 mai 2018, Sozialgericht Düsseldorf (Tribunalul de Contencios Social din Düsseldorf, Germania) a admis acțiunea și a obligat Jobcenter Krefeld să le acorde lui JD și fiicelor sale prestațiile solicitate pentru perioada în litigiu. Desigur, începând de la 7 iulie 2017, JD nu se mai putea prevala de un drept de ședere rezultat dintr-un loc de muncă anterior în temeiul articolului 2 alineatul (3) prima teză punctul 2 sau a doua teză din FreizügG. Cu toate acestea, el avea un drept de ședere întemeiat pe cel recunoscut fiicelor sale în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Un astfel de drept de ședere a fost considerat de Sozialgericht Düsseldorf (Tribunalul de Contencios Social din Düsseldorf) autonom și independent de drepturile de ședere reglementate de Directiva 2004/38. Prin urmare, derogarea de la egalitatea de tratament prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu s-ar aplica decât dacă există un drept de ședere care decurge numai din Directiva 2004/38. *A contrario*, derogarea menționată nu s-ar aplica în cazul în care persoana respectivă are un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Prin urmare, la finalul acestei analize, instanța de prim grad a statuat că excluderea prevăzută la articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II trebuia considerată contrară dreptului Uniunii.

17. La 4 iulie 2018, Jobcenter Krefeld a formulat apel împotriva acestei hotărâri în fața instanței de trimitere.

18. Instanța de trimitere arată că prestațiile de protecție socială de bază sunt prestații de asistență socială în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38⁷ și pot fi de asemenea calificate drept prestații speciale în numerar de tip necontributiv potrivit articolului 3 alineatul (3) și articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004⁸, întrucât funcția lor este de a asigura subzistența copiilor și a părinților lor. Conform instanței de trimitere, aceste prestații reprezintă de asemenea avantaje sociale în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011.

19. Potrivit instanței de trimitere, dacă ar trebui să se limiteze la aplicarea dreptului său național, aceasta ar trebui să admită apelul formulat de Jobcenter Krefeld. Ea ridică însă problema compatibilității cu dreptul Uniunii a excluderii prevăzute la articolul 7 alineatul 1 a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II. Instanța amintește că JD, deși nu avea activitate profesională și nici mijloace de subzistență suficiente pentru perioada în litigiu, neputându-se prevala nici de un drept de ședere permanentă, nici de calitatea de lucrător, beneficia, în perioada menționată, de un drept de ședere derivat din cel al fiicelor sale, întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Or, problema dacă, într-un asemenea caz, se poate aplica excluderea prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 este dezbătută la nivel național.

20. Potrivit legiuitorului național, excluderea prevăzută la articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II ar fi conformă cu dreptul Uniunii, în caz contrar normele Directivei 2004/38 ajungând să fie lipsite de conținut. La momentul introducerii excluderii menționate în dreptul național, acest legiuitor a insistat în special asupra considerentului (10) al Directivei 2004/38, și anume asupra obiectivului urmărit de directivă, de a evita ca persoanele care își exercită dreptul de ședere să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă, precum și asupra obiectivului, de mai multe ori amintit de Curte însăși, de a respecta echilibrul financiar al

7 Instanța de trimitere menționează în această privință Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), precum și Hotărârea din 25 februarie 2016, García-Nieto și alții (C-299/14, EU:C:2016:114).

8 Instanța de trimitere menționează în această privință Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), precum și Hotărârea din 25 februarie 2016, García-Nieto și alții (C-299/14, EU:C:2016:114).

sistemelor de securitate socială⁹. Pentru acest motiv, excluderea a putut să fie extinsă la resortisanții Uniunii al căror drept de ședere se întemeiază pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 fără ca legiuitorul național să considere acest lucru o sursă de conflict cu dreptul Uniunii. Ar exista un curent jurisprudențial care ar urma această logică apreciind că domeniul de aplicare al excepției prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu este limitat la aceasta din urmă și că acest articol constituie o excepție de la articolul 18 TFUE, chiar și în cazul în care dreptul de ședere se întemeiază pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Confirmarea s-ar afla în jurisprudența Curții, întrucât aceasta din urmă nu a urmat concluziile avocatului său general prezentate în cauza Alimanovic¹⁰ și nu a efectuat o examinare diferită în considerarea faptului că exista în acel caz un alt temei pentru dreptul de ședere decât Directiva 2004/38.

21. S-ar părea însă că această concepție nu este împărtășită de toate instanțele naționale, dintre care unele interpretează în mod diferit Hotărârea Alimanovic¹¹, considerând că Curtea nu ar fi aplicat articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 decât în contextul unui drept de ședere întemeiat pe directiva menționată. Prin urmare, chestiunea aplicabilității articolului 24 alineatul (2) din această directivă în privința unui cetățean al Uniunii care beneficiază de un permis de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 nu ar fi soluționată. În plus, aceste instanțe consideră că articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, ca excepție de la principiul nediscriminării, ar trebui interpretat în mod strict, numai în limitele domeniului de aplicare al directivei.

22. Instanța de trimitere împărtășește această a doua linie de analiză care ar fi susținută, în opinia sa, de faptul că dreptul de ședere care decurge din articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 nu este supus respectării condițiilor prevăzute de Directiva 2004/38. În plus, prestațiile solicitate de JD trebuie considerate avantaje sociale în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011, chiar dacă prestațiile menționate nu au legătură cu școlarizarea sau cu formarea ca atare. Or, egalitatea de tratament trebuie garantată în materie de avantaje sociale în temeiul articolului menționat. În plus, Curtea ar fi statuat deja că domeniul de aplicare al articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 nu poate fi restrâns de Directiva 2004/38¹². În sfârșit, instanța de trimitere subliniază că, deși ar fi avut ocazia să facă acest lucru la momentul adoptării Regulamentului nr. 492/2011, legiuitorul Uniunii nu a introdus în regulamentul menționat o dispoziție care ar fi trebuit să determine Curtea să își modifice jurisprudența pronunțată în temeiul regulamentul anterior pentru a exclude în mod explicit de la beneficiul egalității de tratament cetățenii al căror drept de ședere se întemeiază numai pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

23. În aceste condiții, Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și, prin decizia primită la grefa Curții la 25 februarie 2019, a adresat acesteia următoarele întrebări preliminare:

„1) Excluderea cetățenilor Uniunii care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 de la prestațiile de asistență socială în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva [2004/38] este compatibilă cu principiul egalității de tratament consacrat la articolul 18 TFUE coroborat cu articolele 7 și 10 din Regulamentul nr. 492/2011?

a) O prestație de asistență socială în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 reprezintă un avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011?

⁹ Astfel cum a fost amintit de Curte în Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), în Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), precum și în Hotărârea din 25 februarie 2016, García-Nieto și alții (C-299/14, EU:C:2016:114).

¹⁰ Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

¹¹ Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

¹² Instanța de trimitere menționează în acest caz Hotărârile din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80) și Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83).

b) Norma derogatorie prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 este aplicabilă în privința principiului egalității de tratament consacrat la articolul 18 TFUE coroborat cu articolele 7 și 10 din Regulamentul nr. 492/2011?

2) Excluderea cetățenilor Uniunii de la beneficiul prestațiilor speciale în numerar de tip necontributiv în sensul articolului 3 alineatul (3), al articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004 este compatibilă cu principiul egalității de tratament consacrat la articolul 18 TFUE coroborat cu articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004, în cazul în care aceștia beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 și sunt afiliați la un sistem de securitate socială sau la un sistem de prestații familiale în sensul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 883/2004?”

24. Au depus observații scrise Jobcenter Krefeld, guvernele german și polonez, precum și Comisia Europeană, care au susținut de asemenea pledoarii în ședința care s-a desfășurat în fața Curții la 26 februarie 2020.

III. Analiză

A. Considerații introductive cu privire la calificarea prestațiilor în cauză

25. Astfel cum a amintit instanța de trimitere, nu este prima dată când Curtea este chemată să se pronunțe cu privire la condițiile de acordare a prestațiilor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II, astfel încât Curtea a calificat deja aceste prestații în raport cu diferite norme de drept derivat care s-ar putea dovedi relevante pentru soluționarea cauzei noastre.

26. Amintim, așadar, că prestațiile în discuție pot fi calificate ca fiind „prestații speciale în numerar de tip necontributiv” în sensul articolului 70 alineatul (2) din Regulamentul nr. 883/2004 și sunt, pe de altă parte, menționate în anexa X la Regulamentul nr. 883/2004¹³.

27. Prestațiile în discuție fac parte de asemenea din noțiunea „prestații de asistență socială” în sensul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, această noțiune privind ansamblul regimurilor de ajutoare instituite de autoritățile publice la nivel național, regional sau local la care poate recurge un individ care nu dispune de resurse suficiente pentru a face față nevoilor sale de bază, precum și celor ale familiei sale și care, pentru acest motiv, riscă să devină, în cursul șederii sale, o sarcină pentru finanțele publice ale statului membru gazdă de natură să aibă consecințe asupra nivelului global al ajutorului care poate fi acordat de acest stat¹⁴. Curtea a statuat de asemenea că funcția preponderentă a prestațiilor în discuție este de „a garanta minimul de mijloace de existență necesare pentru a duce o viață conformă cu demnitatea umană”¹⁵.

28. Rămâne chestiunea dacă prestațiile în discuție pot fi calificate drept avantaj social, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011. În această privință, reiese dintr-o jurisprudență constantă că prin „avantaje sociale” în sensul acestei dispoziții trebuie să se înțeleagă „toate avantajele care, legate sau nu de un contract de muncă, sunt recunoscute, în general, în favoarea lucrătorilor naționali, în principal datorită calității lor obiective de lucrători sau pentru simplul fapt al reședinței lor pe teritoriul național, și a căror extindere la lucrătorii resortisanți ai altor

¹³ A se vedea Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 43).

¹⁴ A se vedea Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 44 și jurisprudența citată).

¹⁵ Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 45).

state membre este, prin urmare, aptă să faciliteze mobilitatea acestora în cadrul Uniunii [...] și, așadar, integrarea lor în statul membru gazdă”¹⁶. Potrivit instanței de trimitere, prestațiile în discuție prin care se urmărește asigurarea subzistenței unui copil și a părinților săi care își asumă îngrijirea efectivă a acestuia în cursul unei formări școlare sau profesionale constituie astfel de avantaje¹⁷.

29. Astfel cum a arătat Comisia în mod întemeiat în opinia noastră, protecția socială de bază oferită de articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II, în măsura în care presupune aptitudinea de muncă, este legată de faptul că beneficiarul a fost lucrător, este un lucrător cu venituri insuficiente sau va fi lucrător. Cel puțin în primele două cazuri pe care tocmai le-am enumerat, beneficiul prestației în cauză este în legătură cu calitatea de lucrător, chiar pierdută, a persoanei care o solicită. În sfârșit, arătăm că Curtea a calificat deja drept avantaj social în sensul Regulamentului (CEE) nr. 1612/68¹⁸ – care a precedat Regulamentul nr. 492/2011 – o prestație socială care garantează, în general, un minim de mijloace de subzistență¹⁹. Prin urmare, în aceste condiții, trebuie să se admită că prestațiile în discuție intră de asemenea în sfera noțiunii de „avantaje sociale” în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011, în special dacă se ia în considerare, astfel cum a procedat Curtea în mai multe rânduri, funcția integratoare a acestei protecții, asupra căreia vom reveni mai târziu²⁰.

30. Acestea fiind stabilite, urmează să analizăm întrebările preliminare ca atare.

B. Cu privire la întrebările preliminare

31. Excluderea lui JD și a fiicelor sale de la beneficiul prestațiilor de subzistență constituie o discriminare pe motiv de cetățenie. Prin intermediul acestor întrebări preliminare, care propunem să fie examinate împreună, instanța de trimitere solicită Curții să examineze succesiv, dacă este cazul, diferitele temeuri posibile pentru acordarea prestațiilor de subzistență pentru perioada în litigiu în favoarea lui JD și a celor două fiice ale sale, cu alte cuvinte, recunoașterea, în contextul litigiului principal, a unui drept la egalitate de tratament.

32. O astfel de analiză nu va fi însă utilă în cazul în care Curtea ar statua că situația în discuție în litigiul principal intră, în orice caz, sub incidența excepției de la egalitatea de tratament prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. Prin urmare, trebuie să explicăm de la bun început motivele pentru care, în opinia noastră, această dispoziție nu se aplică în acest caz înainte de a examina dacă domeniul de aplicare al dreptului de ședere recunoscut în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 este de așa natură încât acoperă și dreptul la egalitate de tratament în ceea ce privește condițiile de acces la prestațiile în discuție. Având în vedere concluziile pe care le vom deduce din analiza articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, o examinare specifică a Regulamentului nr. 883/2004 nu ar trebui să fie necesară.

16 Hotărârea din 18 decembrie 2019, *Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava și alții* (C-447/18, EU:C:2019:1098, punctul 47 și jurisprudența citată).

17 Guvernul german nu s-a pronunțat cu privire la această problemă, fără însă să excludă o astfel de calificare.

18 Regulamentul Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO 1968, L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11).

19 A se vedea Hotărârea din 27 martie 1985, *Hoeckx* (249/83, EU:C:1985:139), reiterată la punctul 27 din Hotărârea din 20 septembrie 2001, *Grzelczyk* (C-184/99, EU:C:2001:458).

20 A se vedea, pentru calificarea de către Curte a diferitor măsuri drept avantaje sociale în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011, evidențiind în special funcția lor integratoare, Hotărârea din 18 decembrie 2019, *Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava și alții* (C-447/18, EU:C:2019:1098, punctul 48).

1. Cu privire la inaplicabilitatea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 la situația în discuție în litigiul principal

33. Părțile nu contestă că JD beneficia, la momentul perioadei în litigiu, de un drept de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 derivat din cel al celor două fiice ale sale școlarizate în statul membru gazdă. Este de asemenea cert că, în această perioadă în litigiu, JD își pierduse calitatea de lucrător și se afla în căutarea unui loc de muncă.

34. Articolul 24 din Directiva 2004/38 este consacrat egalității de tratament. Alineatul (1) al acestui articol consacră beneficiul unei astfel de egalități pentru „orice cetățean al Uniunii care, în temeiul directive[i] [menționate], își are reședința pe teritoriul statului membru gazdă”, dar „sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat”. În această privință, alineatul (2) al acestei dispoziții prevede în mod explicit o derogare de la principiul egalității de tratament, statul membru gazdă nefiind obligat să acorde dreptul la prestații de asistență socială în termenele stabilite „unor persoane altele decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanelor care își mențin acest statut și membrilor familiilor acestora”.

35. Guvernul german, căruia i s-a alăturat în parte în argumentația sa Jobcenter Krefeld, susține în esență că, independent de aspectul dacă dreptul de ședere al lui JD în Germania se întemeia și pe Directiva 2004/38²¹, întrucât acesta a avut reședința în Germania în perioada în litigiu numai pentru căutarea unui loc de muncă, articolul 24 alineatul (2) din această directivă ar acționa ca o dispoziție transversală, reglementând în mod exhaustiv problema egalității de tratament în materie de prestații de asistență socială și depășind astfel simplul cadru normativ al Directivei 2004/38. Prin urmare, nu ar avea importanță faptul că temeiul legal al dreptului de ședere al lui JD este articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011, din moment ce articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 ar exclude, în orice caz, cetățenii Uniunii care nu mai au calitatea de lucrător de la beneficiul egalității de tratament în materie de prestații de asistență socială. A exclude aplicarea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 într-o situație precum cea a lui JD ar însemna să se golească de conținut limitarea pe care o prevede această dispoziție și marja de manevră pe care directiva o recunoaște în mod necesar statelor membre care trebuie să se protejeze împotriva turismului social, evitând ca cetățenii Uniunii inactivi din punct de vedere economic să devină o sarcină excesivă pentru sistemele naționale de securitate socială. Astfel, ar fi suficient ca cetățeni menționați să se prevaleze de școlarizarea copiilor lor în statul membru gazdă pentru a pune în pericol mecanismul de apărare a sistemelor menționate pe care îl constituie excepția prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38. În sfârșit, potrivit guvernului german, problema ar fi fost deja soluționată de Curte în Hotărârea Alimanovic²². Or, în cadrul acestei hotărâri, al cărei context factual și juridic ar fi absolut comparabil cu cel al prezentei cauze, Curtea nu ar fi înlăturat aplicarea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, chiar dacă cetățenii Uniunii în cauză, lipsiți de calitatea de lucrător migrant, beneficiau de asemenea de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

36. Nu putem fi de acord cu aceste argumente.

37. Mai întâi, din punct de vedere literal, articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 consacră principiul egalității de tratament a cetățenilor Uniunii care au reședința pe teritoriul statului membru gazdă „sub rezerva dispozițiilor speciale prevăzute expres de tratat și de dreptul derivat”. Prin urmare, derogarea de la principiul menționat prevăzută la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 operează tot în aceleași limite. În plus, o astfel de trimitere prevăzută la articolul 24 la alte dispoziții de drept primar sau derivat nu este compatibilă cu teza unei armonizări exhaustive și transversale a dreptului la egalitate de tratament.

²¹ În temeiul articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38.

²² Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

38. În al doilea rând, din punct de vedere contextual, nu se poate identifica în niciun moment vreun indiciu al unei aplicări a articolului 24 din Directiva 2004/38 dincolo de această unică directivă. Revenind, din nou, la textul articolului 24 alineatul (2) din directiva menționată, acesta din urmă înrădăcinează, prin trimiterea pe care le face la alte dispoziții ale directivei, derogarea pe care o conține în domeniul de aplicare al directivei înseși. Menținerea, în Regulamentul nr. 492/2011, a unei dispoziții consacrate egalității de tratament a lucrătorilor în materie de avantaje sociale contrazice de asemenea teza armonizării exhaustive și transversale a dreptului la egalitate de tratament care ar fi fost efectuată de Directiva 2004/38.

39. În sfârșit, din punct de vedere teleologic, din nou, considerăm că obiectivul legitim urmărit de legiuitorul Uniunii și ulterior invocat de legiuitorul și de guvernul german nu poate justifica, în sine, exportul unei norme de drept derivat într-un alt context normativ. Pe de altă parte, incapacitatea guvernului german – fie în observațiile sale scrise, fie în ședința în fața Curții, în timp ce era întrebat tocmai cu privire la acest aspect – de a furniza date cifrice precise susceptibile să ilustreze amenințarea pe care ar reprezenta-o pentru sistemul german de securitate socială interpretarea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 în sensul că acesta nu ar fi aplicabil atunci când cetățeanul Uniunii în cauză beneficiază de un drept de ședere în alt temei decât cel al directivei menționate, în condițiile în care guvernul german agita spectrul turismului social, a diminuat în mod considerabil importanța argumentului său.

40. Vom mai adăuga trei serii de considerații.

41. Pe de o parte, argumentul potrivit căruia nu poate exista un drept de ședere în temeiul Regulamentului nr. 492/2011 fără să fi fost în mod necesar precedat de un drept de ședere în temeiul Directivei 2004/38 nu este de natură să priveze regulamentul menționat de autonomia sa normativă. În acest sens, este suficient să se constate, astfel cum vom aminti în continuare, că dreptul de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 este exceptat de la respectarea condițiilor impuse în mod clasic de Directiva 2004/38 în ceea ce privește cetățenii Uniunii inactivi din punct de vedere economic.

42. Pe de altă parte, deși toate motivele care precedă militează, în sine, pentru limitarea domeniului de aplicare al derogării prevăzute la articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 doar la această directivă, adăugăm, astfel cum a subliniat în mod întemeiat Comisia, că orice dispoziție derogatorie primește, în dreptul Uniunii, o interpretare restrictivă. De altfel, acest principiu interpretativ a fost deja utilizat de Curte cu privire la însuși articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, Curtea statuând deja că, „[î]ntrucât constituie o derogare de la principiul egalității de tratament prevăzut la articolul 18 TFUE și în raport cu care articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 nu reprezintă decât o expresie specifică, alineatul (2) al articolului 24 menționat trebuie interpretat în mod restrictiv”²³.

43. În sfârșit, în ceea ce privește valoarea de precedent a Hotărârii Alimanovic²⁴, aceasta din urmă trebuie interpretată în lumina punctului 40 din aceasta, potrivit căruia Curtea amintește că instanța de trimitere care o sesizase atunci considera „că dreptul de ședere al doamnei Alimanovic și al fiicei sale Sonita rezult[a] din calitatea lor de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă și că [era] ținută de constatările de fapt operate în această privință”. Adoptând o interpretare foarte formalistă a hotărârii, s-ar putea obiecta că acest punct 40 este totuși plasat în introducerea părții din hotărâre consacrate

²³ Hotărârea din 4 octombrie 2012, Comisia/Austria (C-75/11, EU:C:2012:605, punctul 54).

²⁴ Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

calificării prestațiilor în discuție la acel moment – aceleași care ne preocupă astăzi. Cu toate acestea, trebuie să se recunoască faptul că precizarea cuprinsă la punctul 40 este, în drept, lipsită de incidență asupra operațiunii înseși de calificare a prestațiilor, astfel încât concluziile care trebuie deduse din acest punct nu se limitează doar la această parte din hotărâre²⁵.

44. Niciodată, în Hotărârea Alimanovic²⁶, Curtea nu se va abate de la premisa stabilită la punctul 40 din hotărârea menționată. Prin urmare, aceasta nu va evoca niciodată ipoteza care a fost însă abordată, deși doar cu titlu subsidiar, de avocatul său general²⁷, potrivit căreia dreptul de ședere al doamnei Alimanovic și al fiicei sale putea rezulta din articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

45. Punctul 40 din Hotărârea Alimanovic²⁸ are ca efect, așadar, limitarea domeniului de aplicare al acestei hotărâri la cetățenii Uniunii care beneficiază de un drept de ședere numai în temeiul articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38. În această hotărâre, Curtea nu s-a pronunțat cu privire la cazul particular care ne este prezentat astăzi, întrucât acesta pur și simplu nu făcea obiectul întrebărilor care îi erau adresate la acel moment²⁹.

46. În orice caz, este interesant să se precizeze că, în Hotărârea Alimanovic³⁰, Curtea a stabilit foarte clar o legătură între aplicarea egalității de tratament prevăzute la articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 și exercitarea unui drept de ședere – în afară de cel întemeiat pe articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38³¹ – întemeiat pe Directiva 2004/38³².

47. Prin urmare, dacă s-ar considera pur și simplu că JD este titularul unui drept de ședere în temeiul articolului 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38, el nu s-ar putea prevala de egalitatea de tratament. Însă, astfel cum am încercat să demonstrăm până acum, articolul 24 din Directiva 2004/38 nu are vocația de a reglementa problema aplicării principiului egalității de tratament în cazul unui cetățean al Uniunii care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011³³.

2. Cu privire la domeniul de aplicare al dreptului de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011

48. Odată ce aplicarea articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38 a fost înlăturată în situația în discuție în litigiul principal, rămâne să se examineze dacă JD și fiicele sale pot invoca un drept la egalitate de tratament în ceea ce privește accesul la prestațiile de protecție socială de bază. Întrucât beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, trebuie să se stabilească dacă o astfel de egalitate de tratament poate decurge din regulamentul însuși, eventual coroborat cu alte norme.

25 Acest lucru este de altfel confirmat de punctul 41, care nu face decât să amintească cea de a doua și cea de a treia întrebare preliminară adresate Curții și care, așadar, este străină, ca atare, de operațiunea de calificare a prestațiilor efectuată de Curte la punctele 42-46 din Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597).

26 Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

27 A se vedea Concluziile avocatului general Wathelet prezentate în cauza Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:210, punctele 117-122).

28 Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

29 A se vedea Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 38).

30 Hotărârea din 15 septembrie 2015 (C-67/14, EU:C:2015:597).

31 Întrucât face obiectul unei excluderi exprese în temeiul articolului 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38.

32 A se vedea Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597, punctul 49). A se vedea de asemenea punctul 53 din această hotărâre.

33 Observăm de asemenea în această privință că, la punctul 49 din Hotărârea din 15 septembrie 2015, Alimanovic (C-67/14, EU:C:2015:597), Curtea a statuat că, „în ceea ce privește accesul la prestații de asistență socială [...], un cetățean al Uniunii nu poate pretinde o egalitate de tratament cu resortisanții statului membru gazdă în temeiul articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2004/38 decât dacă șederea sa pe teritoriul statului membru gazdă respectă condițiile Directivei 2004/38” (sublinierea noastră). Întrucât dreptul de ședere care decurge din articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 este exceptat tocmai de la respectarea acestor condiții, articolul 24 din Directiva 2004/38 nu este dispoziția în lumina căreia trebuie examinată problema unei eventuale egalități de tratament de care ar beneficia JD.

49. După ce vom fi amintit domeniul de aplicare pe care Curtea l-a dat articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, vom propune două căi posibile care conduc la constatarea potrivit căreia, în speță, trebuie recunoscut un drept la egalitate de tratament.

a) Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 în jurisprudența Curții

50. Amintim că articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 este identic cu articolul 12 din Regulamentul nr. 1612/68, astfel încât jurisprudența Curții pronunțată în interpretarea acestei din urmă dispoziții se aplică *mutatis mutandis* la interpretarea celei dintâi³⁴.

51. Curtea a statuat că obiectivul Regulamentului nr. 1612/68, și anume libertatea de circulație a lucrătorilor, impune, „pentru ca aceasta să fie asigurată cu respectarea libertății și demnității, condiții optime de integrare a familiei lucrătorului comunitar în statul membru gazdă”³⁵ și a considerat indisolubilă legătura dintre reușita unei astfel de integrări și posibilitatea copilului unui lucrător migrant de a-și efectua școlaritatea și de a urma studii în statul membru gazdă³⁶.

52. Și în acest scop, beneficiarii dreptului de acces la instruire consacrat la articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 sunt definiți în sens larg, copiii putând să nu fie ei înșiși cetățeni ai Uniunii și putând să nu fie copiii comuni ai lucrătorului migrant și ai soțului acestuia³⁷. Dacă survine un divorț între lucrătorul migrant și soțul său, care este însoțit de o întoarcere a lucrătorului menționat în statul său de origine, în timp ce soțul său rămâne în statul membru gazdă împreună cu copiii, această împrejurare nu are ca efect punerea în discuție a dreptului de acces al copiilor menționați la instruire în acest din urmă stat³⁸. Tot astfel, pierderea calității de lucrător a părintelui, în temeiul căreia copiii acestuia au obținut inițial dreptul de acces la instruire, nu are efect asupra beneficiului dreptului menționat³⁹.

53. În vederea asigurării efectivității dreptului de acces la instruire prevăzut la articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011, acest drept trebuie să fie însoțit în mod necesar de un drept de ședere corelativ recunoscut copiilor⁴⁰.

54. Din ceea ce precedă rezultă că deținerea calității de lucrător este cea care dă naștere, în beneficiul copiilor acestuia, dreptului de acces la instruire și, prin urmare, dreptului de ședere care decurge din articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Însă, odată îndeplinite condițiile pentru ca acest drept să fie recunoscut, el „se autonomizează” pentru a oferi o protecție consolidată situației juridice a copiilor în privința cărora nu se mai impune numai ca aceștia să aibă reședința în statul membru gazdă și să fie școlarizați în acel stat⁴¹.

55. Această protecție juridică consolidată a situației copiilor va avea, în mod indirect, efecte asupra situației părintelui care îi are în îngrijire. Astfel, deși dreptul de ședere al copiilor în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011 ia naștere din deținerea, la un moment dat, a calității de lucrător de către unul dintre părinți, dreptul de ședere al părintelui care asigură îngrijirea se va putea prelungi dincolo de pierderea calității de lucrător sau în lipsa acestei calități atât timp cât copiii sunt

34 De altfel, vom utiliza în analiza care urmează, fără distincție, trimiteri la ambele regulamente.

35 Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 50).

36 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 51), și Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, punctul 43).

37 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctele 56 și 57).

38 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 63).

39 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 63).

40 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 63).

41 A se vedea Hotărârea din 23 februarie 2010, Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, punctul 49). Cu privire la caracterul autonom al dreptului de ședere, a se vedea Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, punctele 35, 40 și 41), și Hotărârea din 23 februarie 2010, Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, punctul 46).

școlarizați. Dacă ar trebui să urzim o metaforă de ordin gramatical, părintele care era propoziția principală devine subordonată, iar copilul, care reprezenta inițial propoziția subordonată, devine o propoziție principală. Astfel, Curtea a statuat că, în cazul în care copiii beneficiază, în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, de dreptul de a continua studiile în statul membru gazdă, „refuzul [de a acorda părinților] posibilitatea de a locui în statul membru gazdă pe durata școlarizării copiilor lor ar putea fi de natură să îi priveze pe acești copii de un drept care le-a fost recunoscut de legiuitorul Uniunii”⁴². După ce a amintit că Regulamentul nr. 1612/68 trebuie interpretat în lumina cerinței respectării vieții de familie, prevăzută la articolul 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁴³, Curtea a statuat că „dreptul recunoscut prin articolul 12 din Regulamentul nr. 1612/68 copilului unui lucrător migrant de a-și continua, în condiții optime, școlarizarea în statul membru gazdă implică în mod necesar dreptul respectivului copil de a fi însoțit de persoana care îi asigură efectiv îngrijirea și, prin urmare, ca, pe durata studiilor, această persoană să fie în măsură să locuiască împreună cu el pe teritoriul statului membru respectiv. A refuza acordarea unui permis de ședere părintelui care are efectiv în îngrijire un copil care își exercită dreptul de a continua școlarizarea în statul membru gazdă ar aduce atingere acestui drept.”⁴⁴ Curtea a subliniat de asemenea că, având în vedere contextul său și obiectivul urmărit de Regulamentul nr. 1612/68 și de articolul 12 din acesta, dispozițiile acestei reglementări nu pot fi interpretate restrictiv și nu trebuie, în niciun caz, să fie lipsite de efect util⁴⁵. Prin urmare, părintele care are în îngrijire un copil școlarizat titular al unui drept de acces la instruire în temeiul articolului 12 din Regulamentul nr. 1612/68 beneficiază de un drept de ședere derivat din cel al copilului său, chiar dacă, astfel cum am amintit deja, părintele menționat nu are calitatea de cetățean al Uniunii sau nu are sau nu mai are calitatea de lucrător migrant în statul membru gazdă⁴⁶.

56. În sfârșit, cu ocazia unei dezvoltări ulterioare a jurisprudenței sale referitoare la articolul 12 din Regulamentul nr. 1612/68, Curtea a statuat că „toți copiii unui resortisant al unui stat membru care lucrează sau a lucrat în statul membru gazdă, *precum și* părintele în îngrijirea căruia se află în fapt aceștia se pot prevala, în acest din urmă stat, de un drept de ședere *numai* în temeiul articolului 12 din Regulamentul nr. 1612/68, fără a fi necesar să îndeplinească condițiile definite în Directiva 2004/38”⁴⁷. În special, Curtea a arătat că textul articolului 12 din Regulamentul nr. 1612/68 nu condiționează dreptul de ședere al copiilor și al părintelui în îngrijirea căruia se află aceștia de autonomia lor din punct de vedere economic – cu alte cuvinte de deținerea unor resurse suficiente și a unei asigurări medicale complete în statul membru gazdă – și că o astfel de cerință nu decurge nici din jurisprudența Curții⁴⁸.

57. Construcția jurisprudențială pe care tocmai am descris-o s-a desfășurat, așadar, în trei etape: mai întâi, a trebuit să se consacre ideea că dreptul de acces la instruire prevăzut la articolul 12 din Regulamentul nr. 1612/68 trebuie să fie însoțit în mod necesar de recunoașterea unui drept de ședere autonom al copiilor. În al doilea rând, imperativul efectivității dreptului de acces la instruire a justificat

42 Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 71), și Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, punctul 30).

43 Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950.

44 Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 73).

45 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 74).

46 A se vedea Hotărârea din 17 septembrie 2002, Baumbast și R (C-413/99, EU:C:2002:493, punctul 75).

47 Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, punctul 50). Sublinierea noastră.

48 A se vedea Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, punctele 52 și 53). În ceea ce privește situația copiilor, Curtea a statuat deja că statutul de copil al unui lucrător migrant în sensul Regulamentului nr. 1612/68 determină „în mod special recunoașterea, în dreptul Uniunii, a necesității de a beneficia de ajutoare pentru studii din partea statului în vederea integrării acestor copii în viața socială a statului membru gazdă, această cerință impunându-se cu atât mai mult în cazurile în care beneficiarii dispozițiilor acestui regulament sunt studenți care au ajuns în acest stat chiar înainte de vârsta de școlarizare” [Hotărârea din 15 martie 1989, Echernach și Moritz (389/87 și 390/87, EU:C:1989:130, punctul 35), reluată la punctul 54 din Hotărârea din 23 februarie 2010, Ibrahim și Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80)].

proclamarea unui drept de ședere derivat al părinților care asigură îngrijirea acestor copii. În sfârșit, securizarea situației juridice a copiilor școlarizați a necesitat ca nici dreptul de ședere autonom al copiilor, nici dreptul de ședere derivat al părinților să nu fie supus unei condiții de autonomie economică.

58. Prezenta cauză oferă Curții ocazia de a trece la o nouă etapă în construirea statutului juridic legat de articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

b) Dreptul de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 și dreptul la egalitate de tratament în ceea ce privește accesul la prestațiile de protecție socială de bază: continuarea logică

59. Astfel cum s-a anunțat, există, în opinia noastră, două linii de analiză posibile, după cum se consideră că JD este titularul dreptului la egalitate de tratament (prima ipoteză) sau după cum se consideră că cele două fiice ale sale sunt titularale ale acestuia (a doua ipoteză).

1) Prima ipoteză: articolul 7 din Regulamentul nr. 492/2011 ca temei al dreptului la egalitate de tratament al lui JD

60. S-a precizat, în suficientă măsură, că JD este titularul unui drept de ședere derivat din cel al fiicelor sale în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011.

61. Regulamentul nr. 492/2011 conține o expresie specifică a principiului egalității de tratament consacrat la articolul 18 TFUE, la articolul 7 din acesta, care prevede, la alineatul (2), că lucrătorul resortisant al unui stat membru beneficiază, pe teritoriul celorlalte state membre, de aceleași avantaje sociale ca lucrătorii naționali.

62. Nu se poate însă trece cu vederea că acest articol 7 deschide secțiunea 2 din Regulamentul nr. 492/2011, intitulată „Desfășurarea activității salariate și egalitatea de tratament”. Nu se poate trece cu vederea nici faptul că textul său vizează în mod expres „lucrătorul”, ceea ce JD nu mai este.

63. Cu toate acestea, nu se poate exclude o interpretare largă a acestei dispoziții. Desigur, articolul 7 din Regulamentul nr. 492/2011 nu se referă, astfel cum face articolul 10 din acest regulament, la resortisantul unui stat membru care este sau *a fost* lucrător; însă, din modul de redactare a articolului 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 492/2011 se deduce că protecția oferită depășește simpla perioadă de încadrare în muncă a lucrătorului menționat și poate chiar perioada în care are tocmai această calitate. Amintim că articolul 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 492/2011 consacră dreptul la egalitate de tratament „în special, în ceea ce privește [...] concedierea și, în cazul în care rămâne fără un loc de muncă [...] și reangajarea”⁴⁹.

64. Pe de altă parte, deși, din jurisprudența Curții reiese că resortisanții Uniunii care se deplasează numai pentru a căuta un loc de muncă nu se pot prevala de egalitatea de tratament astfel cum este prevăzută la articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, cei care au avut deja acces la piața muncii pot, dimpotrivă, în mod evident să se prevaleze de aceasta⁵⁰.

⁴⁹ Observăm că textul acestei dispoziții nu limitează în mod explicit beneficiul dreptului la egalitate de tratament în ceea ce privește durata perioadei de șomaj.

⁵⁰ A se vedea în special Hotărârea din 23 martie 2004, Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, punctul 31).

65. În speță, recunoașterea unui drept la egalitate de tratament întemeiată pe faptul că solicitantul este un fost lucrător – iar nu un resortisant care s-a deplasat pe teritoriul statului membru gazdă numai pentru a căuta un loc de muncă fără să fi avut vreodată acces efectiv la piața muncii – permite să nu se extindă beneficiul asistenței sociale la orice cetățean care altfel s-ar putea limita să își exercite libertatea de circulație în alt stat membru, fără să încerce vreodată să lucreze în acest stat, iar ulterior să își școlarizeze imediat copiii în statul respectiv pentru a putea beneficia, până la sfârșitul școlarizării acestora, de un drept de ședere și de ajutorul social oferit de statul membru gazdă⁵¹.

66. Cu alte cuvinte, interpretarea propusă a articolului 7 din Regulamentul nr. 492/2011 ar impune, desigur, statelor membre să acorde asistență foștilor lucrători care se confruntă cu inactivitatea lor economică, păstrându-și totuși dreptul de a refuza acordarea unei astfel de asistențe cetățenilor Uniunii care își exercită libertatea de circulație alegând să rămână inactivi și care, în acest temei, nu se pot prevala de protecția oferită de această dispoziție. În plus, o astfel de interpretare este posibilă și în temeiul autonomiei normative dintre Regulamentul nr. 492/2011 și Directiva 2004/38.

67. În plus, trebuie să ne asigurăm că discriminarea nu poate fi justificată⁵². În această privință, deși legitimitatea obiectivului urmărit de legiuitorul german este neîndoielnică, dat fiind că acesta se alătură celui urmărit de legiuitorul Uniunii, discriminarea menționată nu reușește să treacă testul de proporționalitate, întrucât articolul 7 alineatul 1 a doua teză punctul 2 litera c) din SGB II conduce la o excludere sistematică a oricărui resortisant titular al unui drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, fără a se lua în considerare situația individuală a resortisantului menționat și în special legăturile întreținute cu piața muncii din statul membru gazdă, precum și natura și intensitatea legăturilor întreținute cu societatea din acest stat.

68. În consecință, dintr-o astfel de analiză rezultă că articolul 7 alineatul (2) și articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 trebuie interpretate în sensul că un drept la egalitate de tratament, în ceea ce privește accesul la avantajele sociale precum prestații de protecție socială de bază, trebuie recunoscut unui fost lucrător migrant ai cărui copii sunt școlarizați în statul membru gazdă și care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din regulamentul menționat.

2) A doua ipoteză: dreptul de acces la instruire ca temei al dreptului la egalitate de tratament în ceea ce privește accesul la asistența socială

69. În opinia noastră, este posibil de asemenea să ajungem la aceeași concluzie – cea a existenței unui drept de acces al lui JD și al celor două fiice ale sale la prestațiile în litigiu – concentrându-ne, de această dată, pe drepturile copiilor.

70. Potrivit jurisprudenței Curtii amintite anterior, articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 nu poate fi interpretat strict, iar efectul său util trebuie asigurat; în ceea ce privește regulamentul, acesta trebuie interpretat în lumina cerinței respectării vieții de familie prevăzute la articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

71. În aceste condiții, ce ar rămâne din dreptul de acces la instruire, în privința căruia toată lumea este de acord că cele două fiice ale lui JD beneficiază de acesta, dacă dreptul de acces la prestațiile în discuție, pentru ele și pentru tatăl lor, ar fi negat?

⁵¹ În această privință, dorim să subliniem în acest caz că situația lui JD și a celor două fiice ale sale se distinge din orice punct de vedere de cea a reclamantei din cauza Dano [Hotărârea din 11 noiembrie 2014 (C-333/13, EU:C:2014:2358)], în care Curtea a statuat că un stat membru poate refuza, în temeiul Directivei 2004/38, „acordarea de prestații sociale unor cetățeni ai Uniunii inactivi din punct de vedere economic care își exercită libertatea de circulație numai în scopul de a obține beneficiul ajutorului social al unui alt stat membru, deși nu dispun de suficiente resurse pentru a pretinde să beneficieze de un drept de ședere” [Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 78); sublinierea noastră]. Astfel cum a subliniat Comisia în cauza noastră, niciun reproș de fraudă sau de abuz de drept nu poate fi formulat împotriva lui JD, care nici nu și-a exercitat libertatea de circulație numai în scopul de a obține beneficiul prestațiilor în discuție.

⁵² Prin analogie, a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2016, Bragança Linares Verruga și alții (C-238/15, EU:C:2016:949).

72. Putem admite, din punct de vedere conceptual, că dreptul de ședere nu se confundă în mod necesar cu dreptul de acces la aceste prestații. Dar, din punct de vedere funcțional, ce aplicabilitate reală – *efectivă* – ar fi dată jurisprudenței Curții, atât de atentă la soarta copiilor lucrătorilor migranți, în condițiile în care dreptul de ședere al părintelui care asigură îngrijirea acestora nu este supus condiției de a deține resurse suficiente sau o asigurare medicală completă, dacă aceeași Curte ar statua astăzi că acest părinte, indispensabil pentru însoțirea acestor copii în școlarizarea lor, nu are dreptul să solicite ajutor social de stat?

73. Ar fi o amăgire, o ficțiune juridică să se considere că dreptul de acces la instruire ar fi efectiv pentru simplul fapt că se acordă un drept de ședere părintelui în îngrijirea căruia se află copiii fără ca acest drept să fie însoțit și de un ajutor social. Prin urmare, invităm în mod special Curtea să facă acest pas.

74. Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 prevede un drept de acces la instruire „în *aceleași condiții* ca și resortisanții statului [membru] respectiv”⁵³. În cazul în care părinții lipsiți de mijloace materiale ai unui copil școlarizat, resortisanți ai statului membru gazdă, au dreptul de acces la asistența socială pentru a garanta condiții de viață și de școlarizare demne acestui copil și, în mod indirect, celulei sale familiale, și întrucât lipsa de mijloace materiale este în mod vădit un obstacol în calea accesului la instruire al oricărui copil, dreptul la asistență socială ar trebui interpretat în sensul că face parte din „condițiile” prevăzute la articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011, în caz contrar privând copilul de un drept care i-a fost recunoscut de legiuitor⁵⁴.

75. O asemenea interpretare asigură, așadar, efectul util al articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, astfel cum impune jurisprudența Curții. În plus, aceasta pare pe deplin coerentă cu obiectivul inițial al acestui regulament, care este de a asigura libera circulație a lucrătorilor. Într-adevăr, ce lucrător și-ar părăsi țara de origine, s-ar strădui să se integreze cât mai bine, inclusiv din punct de vedere economic, în societatea statului membru gazdă și să își școlarizeze copiii în acest stat dacă ar ști că, din moment ce situația sa ar deveni mai puțin confortabilă, fără a putea conta pe solidaritatea statului membru care l-a primit, ar trebui să se întoarcă în mod necesar în țara sa de origine și să îi scoată pe copiii săi din sistemul pedagogic și lingvistic în care erau integrați până atunci? De asemenea, acest lucru pare a fi în concordanță cu jurisprudența Curții care exclude dreptul de ședere al copiilor și al părintelui care le asigură îngrijirea de la respectarea condiției privind autonomia economică⁵⁵.

76. Pentru aceleași motive precum cele invocate anterior⁵⁶, apreciem că discriminarea introdusă prin articolul 7 alineatul (1) a doua teză punctul 2 litera c) din SBG II nu este justificabilă.

77. În acest stadiu al analizei, înclinăm, așadar, să considerăm că articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 trebuie interpretat în sensul că un drept de acces la prestațiile de protecție socială de bază trebuie recunoscut copiilor titulari ai unui drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011, precum și părintelui care asigură efectiv îngrijirea acestor copii.

53 Sublinierea noastră.

54 Potrivit jurisprudenței amintite la punctul 55 din prezentele concluzii.

55 Într-adevăr, a considera altfel ar însemna în mod implicit să se instituie o condiție privind autonomia economică pentru exercitarea efectivă a dreptului de acces la instruire.

56 A se vedea punctul 67 din prezentele concluzii.

3. Considerații suplimentare

78. Analiza care precedă, care consideră articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 ca fiind centrul de gravitate al raționamentului efectuat pentru soluționarea prezentei cauze, constituie, așadar, în opinia noastră, calea principală în acest scop. Cu toate acestea, din motive de exhaustivitate, dorim să adăugăm și câteva elemente de reflecție referitoare, în primul rând, la Regulamentul nr. 883/2004, iar ulterior, în al doilea rând, la articolul 18 TFUE. Totuși, întrucât aceste elemente sunt furnizate numai cu titlu subsidiar, analiza va fi în mod necesar mai rapidă.

79. În ceea ce privește Regulamentul nr. 883/2004, am văzut deja că prestațiile de protecție socială de bază în discuție intră în domeniul de aplicare al regulamentului menționat și că articolul 4 din acesta consacră un drept la egalitate de tratament pentru persoanele cărora li se aplică regulamentul, cu excepția cazului în care regulamentul prevede altfel. Din modul de redactare a celei de a doua întrebări preliminare rezultă că JD trebuie considerat ca fiind afiliat la sistemul de securitate socială al statului membru gazdă sau la sistemul acestuia de prestații familiale în sensul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 883/2004. Deși stabilirea condițiilor de fond referitoare la acordarea unor prestații precum cele în discuție în litigiul principal aparține legislației fiecărui stat membru⁵⁷, statele membre sunt totuși obligate, în acest scop, să respecte principiul egalității de tratament. Curtea a admis deja că statele membre pot decide să acorde prestații sociale numai cetățenilor Uniunii care îndeplinesc condițiile de ședere în temeiul Directivei 2004/38⁵⁸ și că aceste state îi pot exclude de la beneficiul prestațiilor pe cetățenii Uniunii în cursul primelor trei luni de ședere în statul membru gazdă sau pe cetățenii a căror ședere nu se întemeiază decât pe articolul 14 alineatul (4) litera (b) din Directiva 2004/38. Presupunând că din această jurisprudență se poate deduce o preocupare pentru asigurarea coerenței articolului 4 din Regulamentul nr. 883/2004 cu articolul 24 alineatul (2) din Directiva 2004/38, în sensul că efectivitatea celui de al doilea ar necesita limitarea primului, o astfel de interpretare corelată a acestor dispoziții nu ar fi, în niciun caz, necesară într-o situație precum cea a lui JD, în care dreptul de ședere nu se mai întemeiază pe Directiva 2004/38 sau nu se mai întemeiază numai pe aceasta din urmă, ci se întemeiază pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Prin urmare, egalitatea de tratament în ceea ce privește accesul la prestații speciale în numerar de tip necontributiv, precum prestațiile sociale de bază, se poate întemeia de asemenea, pentru un cetățean al Uniunii precum JD, care beneficiază, pe de altă parte, de un drept de ședere întemeiat pe articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011, pe articolul 4 din Regulamentul nr. 883/2004.

80. În sfârșit, în măsura în care am considerat că întrebările adresate de instanța de trimitere puteau fi soluționate prin interpretarea Regulamentului nr. 492/2011, care conține o declinare specifică a principiului nediscriminării consacrat în mod general la articolul 18 TFUE, apreciem că o analiză autonomă a acestuia din urmă nu este, în consecință, necesară⁵⁹.

⁵⁷ A se vedea Hotărârea din 19 septembrie 2013, Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, punctul 41), și Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 83).

⁵⁸ A se vedea Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, punctul 83), și Hotărârea din 25 februarie 2016, García-Nieto și alții (C-299/14, EU:C:2016:114, punctul 52).

⁵⁹ De altfel, instanța de trimitere nu a adresat întrebări numai în legătură cu articolul 18 TFUE. O astfel de analiză ar fi necesară doar în ipoteza în care Curtea ar considera că JD nici nu intră în domeniul de aplicare al articolului 24 din Directiva 2004/38, nici nu poate beneficia de principiul egalității de tratament în temeiul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 492/2011 ca urmare a lipsei calității de lucrător, nici nu beneficiază de o protecție, directă sau indirectă, împotriva oricărei discriminări privind accesul la prestațiile sociale de bază, care decurge din articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011. Nu i-ar mai rămâne lui JD decât să se prevaleze de calitatea sa de cetățean al Uniunii inactiv din punct de vedere economic, care se află în situație de ședere legală în statul membru gazdă și care solicită să beneficieze de o prestație socială de bază. O asemenea situație s-ar apropia astfel de cea din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 7 septembrie 2004, Trojani (C-456/02, EU:C:2004:488).

IV. Concluzie

81. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Superior de Contencios Social din Renania de Nord-Westfalia, Germania) după cum urmează:

- „1) Prestații de protecție socială de bază precum cele în discuție în litigiul principal constituie avantaje sociale în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii.
- 2) Articolul 24 din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE nu are vocația de a reglementa chestiunea aplicării principiului egalității de tratament unui cetățean al Uniunii care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din Regulamentul nr. 492/2011.
- 3) Articolul 7 alineatul (2) și articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 trebuie interpretate în sensul că un drept la egalitate de tratament, în ceea ce privește accesul la avantajele sociale precum prestații de protecție socială de bază, trebuie recunoscut unui fost lucrător migrant ai cărui copii sunt școlarizați în statul membru gazdă și care beneficiază de un drept de ședere în temeiul articolului 10 din regulamentul menționat.
- 4) Articolul 10 din Regulamentul nr. 492/2011 trebuie interpretat în sensul că un drept de acces la prestațiile de protecție socială de bază trebuie recunoscut copiilor titulari ai unui drept de ședere în temeiul articolului 10 menționat, precum și părintelui care asigură efectiv îngrijirea acestor copii.”